

Fandango SPROG 1

TIL LÆREREN

Træningsarkene til *Fandango Sprog 1* består af to dele.

Først arbejdes der med **Kopiark A-E**. I undervisningen med kopiarkene skal der være fokus på, at eleverne er bevidste om, at et ord bøjningsendelse er bestemt af den funktion, ordet har i sammenhængen. Vejledning til disse ark finder du herunder.

Når du er sikker på, at eleverne har fokus på funktionen, kan du evt. lade dem træne bøjninger på traditionel vis med bøjningsskemaerne **Ental og flertal 1-8**, **Ubestemt og bestemt 1-9**, og **Nutid og datid 1-8**. Oversigt over bøjningsskemaerne findes sidst i denne vejledning.

VEJLEDNING TIL KOPIARK A-E

Morfemer

Et morfem er den kortest mulige form af et ord. Den kortest mulige form af ordet male er mal. Mal er derfor et morfem. Der findes fire forskellige typer morfemer:

- **Rodmorfemer**

Rodmorfemer er også ord i sig selv, fx dreng, træ, hest. Sammensatte ord består af flere rod-morfemer, fx består skoletaske af rod-morfemerne skole og taske.

Kopiark A til træning.

- **Afledningsmorfemer - Affikser**

Afledningsmorfemer er særlige for- og efterstavelser, man kan sætte på et ord for at danne nye ord. Der er to typer afledningsmorfemer: Forstavelser kalder man præfikser, og efterstavelser kalder man suffikser.

Præfikser er fx u-, mis-, van-, for-, be-, fore-, und-, in-, ind-

Suffikser er fx -lig, -ig, -som, -ning, -ing, -hed, -skab, -dom, -else
Kopiark B til træning.

- **Bøjningsmorfemer**

Bøjningsmorfemer er endelser, der viser, hvilken ordklasse ordet tilhører, og hvilken form ordet står i. Forskellige ordklasser har forskellige endelser. Fx har

- navneord endelserne: -en/-n, -et/-t, -e, -r, -er, -ne, -ene.
- verber har endelserne: -e, -r, -er, -te, -de, -ede, -t, -ende
- tillægsord har endelserne: -e, -t, -ere/-re, est/-st

Når elever bliver bedt om at bøje ord ved at skrive i skemaer, foregår det ofte som en mere eller mindre bevidstløs handling. De skriver ofte først morfemerne hele vejen ned i skemaet og tilføjer derefter endelserne uden at tjekke, om der fx skulle tilføjes eller udelades et e. For at undgå dette foreslår vi, at læreren også arbejder på denne måde:

- Udvælg nogle af de ord, som eleverne i forvejen vil møde i de tekster, de læser. Det kan være ord fra alle de fag, eleverne har.
- Skriv ordene på små stykker karton og fordel dem i kuverter efter sværhedsgrad. Der kan fx være 30 ord i hver kuvert.
- Lad eleverne i makkerpar placere ordene på de skemaer C, D, E, som er trykt på forskellig farvet karton, fx rød til navneord, grøn til verber og gul til tillægsord. I første omgang kan eleverne blot fordele ordene i forhold til, hvilken ordklasse de tilhører. Dernæst kan de lægge ordene på de korrekte pladser i skemaet.

Eleverne skal altså ikke bøje ordene ved at skrive i skemaerne, men de skal gennem dialog blive bevidste om at fokusere på endelserne, sådan at de opdager sprogets funktion. Fx at man på et ords endelse kan se, om det drejer sig om en eller flere genstande, om det er bestemte eller ubestemte genstande, eller om det er nutid eller datid.

Kopiark C, D, E til træning.

Sprogværksteder

Arbejdet med morfemer kan indgå i sprogværksteder, hvor eleverne på skift arbejder med de forskellige værksteder, eller der kan differentieres, så eleverne arbejder med det, de har brug for at lære.

OVERSIGT OVER BØJNINGSSKEMAER

Ental og flertal

1. Ental til flertal
2. Ental til flertal
3. Flertal til ental
4. Blandet
5. Ental til flertal, uregelmæssige
6. Flertal til ental, uregelmæssige
7. Blandet uregelmæssige
8. Dobbeltkonsonant og bortfald af tryksvagt -e

Bestemt og ubestemt

1. Ental ubestemt og bestemt, opmærksomhed på n-/t-ord
2. Find selv deltagere (ental)
3. Flertal ubestemt og bestemt
4. Find selv deltagere (flertal)
5. Alle fire former - regelmæssige
6. Alle fire former - uregelmæssige
7. Alle fire former – find selv deltagere
8. To tipskuponer
9. Lav selv tipskuponer

Nutid og datid

1. Nutid til datid, regelmæssige
2. Datid til nutid, regelmæssige
3. Blandet
4. Nutid til datid, uregelmæssige
5. Datid til nutid, uregelmæssige
6. Skriv om til datid i sætningen
7. Blandet, sæt selv ind i skema
8. Meget uregelmæssige (bl.a. hjælpe- og modalverber)